

РУБЛЬ БОЛГАШ ДУЖУТ

Ростов областа Миллеровск районун тараа шөл-деринге агаар-бейдустуң кандыг-даа эскерлишини-нери шалтып болбас. Эри-кен беш чылдын дургузун-да анаа дужут чээрби беш хуу бедден. Черинь берим-чезин беддеринге, нөдөз ажил-агый бугурулгезиниң ажилын чедип алырынга материалдыг иди беримчи-нинин мурнакчы аргазын калба-биле шунгуздиң ал-ганы улуг ролдуг болган.

Районунуң болбазырат-тын турар чериниң сөзүн хире хуузуң 115 эвонго хувааган, оларның амы-лын барымдаалар тургаш шаңнал акша төлөзүн ба-за көргөн.

— Чакгыс ол-ла шөлү элзэн каш чыл улаштуу болбазыратып калдыс. Хорзунуң байдалын дыка-ла үр үнчү дургузунда өв-ренип келдиң, гектар бү-рүзүңге кандыг чечимчи-диге хергин, андарылган-ны канчаар чорударын шикчилзэн бис—деп. Со-циалист Күш-ажылдың Маадыры, «Мальковский» совхозтуң эвон дуржукчу-зу П. Мирошниченко чуга-лазды. Ол биске чугула айтырды болор, чүге дээр-ге, черден үнүп келген дужут-тук байдалдан алыр ак-шавыс хамзаарып болгай.

Механизаторлар мурнуку чылдарда амылдан турга-нын мынчаар сактып чу-гаалажырлар. Эртен оларга наряд бижип бээр, ону күөсеткен соонда үчүткүн кээп, мылган амылды хем-чээп кээр болгаш хүнде амылдан акшазын дораан тодарыдып бээр. А дараа-зында база бригадириниң кайнаар чорударын манай олар. Баар черин-даа, кы-лыр амылын-даа боду бил-бес. Ам кылдыг эвон. Эвон бүрүзү бир гектардан чече центнер тараа алырын хү-лзенип алыр. Оон соонда кижин бүрүзү амылды эки-килер, дараалган күөсөдир талазы-биле иденейлиг апар, механизатор бүрүзү-нүң бедин мергежили ын-чан негеттинер.

Ай санында механизатор-ларга доктаамал төлөп ту-рар эвон акшаны Миллеровск районда база көргөн. Айның төмүзүндө үзө са-наашын үзүндө механиз-атор кижин артын акша-зын алыр. Ынчан немелде төлөвир алыр дээр кижин бүрүзү база сонургалдыг апар.

— Күш-ажылды органи-застаарын эвон система-зынче шилчигенин, черин болгаш техниканы амылгыг амылдан дээр шаңнал ак-ша төлөзүн механизатор-ларның ээ-харысалгазын бедидип турар—деп. пар-тияның Миллеровск райко-мунуң бирги секретары Л. Чупринин демдеглэди. Оон уламындан кижин бүрү-зү харууче кайы-хамзаан чок үзүндө база чашпас, септелгеге чарыгдар үзүндө санап, тракторлар-нын болгаш машиналарның бугурулгезин өренип кө-рүп турар апарган. Амыл-ды түңнели кайгамчык эки болзун дээр тарааны-лар чача-чар аргаларын ди-лөп тып турарлар.

Материалдыг иди бер-ишинин дужут дээр ме-ханизаторларның демисе-линге кол быра бооп турар. Ол дуржулга Ростов обла-ста калба-биле негтереп элзедэн.

В. БОНДАРЕНКО,
СЭТА-ның корр.
Миллеров,
Ростов область.

САГЫШ-СЕТКИЛДИН ХАНЫЗЫНДАН

1981 чылдың баштайгы айы доозулган. Бо үениң дур-гузунда «Шынның» 25 нөме-ри үнчү. Редакциянын январь потгазы-биле келген 500 ажыг чатазы оларның кол өзөз болган.

Бистин республиканың ажилык чоннары, бүгү тур-таазы деп, СЭКП-нин XXVI съездинин болуп эртери, он бирги беш чылдын баштайгы чымынче бедик көдүрүлүш-күнүг кирген. Бөгүн дүңтү-зүндө, дараа бөгүңтүзүндө эки ажилдар, оон-биле То-роон турттуң күчү-шылдын улам быжыгаар. СЭКП-нин XXVI съездинин төлөтүгүтүк деп, ол ажилдарың авторлары сагыш-сеткилин ханызындан бижип турарлар.

«1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үе-де СССР-ниң экономикаын болгаш социал хөгжүдүзүңнүң кол уламышчылар» деп партиянын XXVI съездининге

СЭКП ТК-ның төлөвиелин чер-черде чугаалажып, деткип турарында хамзаарыштыр ре-дакция 190 ажыг чатазын ап, ону солун арынарарыга пар-лаан. Коммунист партиянын база Совет күрүчүениң декин-чү политиканың совет улустун чуулдугуңуң, деткип турары-нын толаргай чижээ Төлөв-изде хамзаарышкан чатаалар бадыткап турар. Оларда элзөп хой төлөргай санаалар кирген.

1981 чылда солунуң ар-нында «Чача Шагал-Арыг» —шалыпчы туугу» деп чача рубрика чечкенен. Бүгү-эви-ледин комсомолчу шалып-чы түдүндө ажилдан турар-ларның ажил-ажыныче чед-ишкенириниң, чептериниң, шиптирлээ чөгүр айтыр-ларын, чача хоорайын кул-тура-амыдырамында эскер-лишкенириниң дугайында доктаамал бижип турар. Аныяк хоорайда ажилдап, чурттап турар он ажыг ажи-лык корреспондентилер бөлү-түгүтүкүңүң, солунуң ажилыгы иденейлиг киржиң агаалың.

Январь—шээр малдың мас-садыг өздөштүрүлгезин айы. Советтарын хойжу бригада-ларында, ангы-ангы коланна-рында бо чутула кампания түзүктөгөн. Чаш төлдү чидирг чок камтаган ап, өстүрүр дээр малтыннарныкы могай-шылг чок шудуруг ажилдан турары бижан он-он чатазы алган бис. Ол чатаалары «Ыштагашкын» —шалыпчы тууга-ларда, солунуң ула-дара парлар, өстүрүр дээр малтыннарныкы могай-шылг чаш төлдү онча-менди дөрү-турган малчынырга тураска-лып көдүрүп келген.

Ыштагашкын —малчы-нарга шыкын шыгалда. Ол харыскалгалыг, берге үе-ди инитиле малдың баш са-нын көвүдөдир, чаш төлүң

менди алыр дээр бүгү тала-лыг өң ажилдар улаң со-рулга малчыларын, специа-листтерин, ажил-агыйларын үлүгүтүкүңүң мурнука салдып турар. Мал ажи-лында могай, шылг чок мээ-дирим ажил-ипчилерин дугайында чатааларын моон сонгаар-даа бижириниң чер-черде хой санын көдөз би-жикчилерге солунуң редкол-легиясы сөмүлөп тур.

Кыш өренип, чакыс хрүү ажилдарын бачын үең кел-ир. Бо чылдың агаар дужу-гу дээр демисе айтыр күзүң, тараа ажаан алышкыныч уламынче-де элзедэн. Бо чутула темага, ылаңгыр көдөз ажил-гың машиналарын септел-тиңген чатаалар диварь по-чтазында база-ла эвон эвон болган. Техника септелги-нин, үренип беттелгенин, хо-нулар чечимчиликтезиниң

болгаш механизаторлар өвө-дигенин, оларын амыл-агыйларда четчелп турары-нын дугайында материалда-рым редакцияже бижирини кү-лөтүң.

Айның потгазы-биле келген чатааларда ажилдарыңа, чурттааларыңа шалтыгыг-таарымча чок чептериниң илереткен материалдарың чөд деп болбас. Ол чатааларда ки-рин турар чакыг чептериниң миде бижирге мынлыг: Овур, Улут-Хем, Току, Барын-Хем-чик райондарда спорт ажилы-нын негелдег дүңтүр тур-густуңуңуң, Ст-Хал—Ча-ладна—Халдугайы. Кызыл—Эрон аразында пассажирлер аргыштырылганда чептерер, чакыг черлерде кижикчиле ажилында шиптирлестинмедип турар чүдүр дээр өскө-дээ айтырлар.

Ол ышкыш культура бажы-нарын, клубтарын, чунар-ларын, ажилдарыңа ба-гай ажалдып, харын чарыгай ажалып турарың илереткен чатаалар бар. Ындыг чата-ларын Эрониниң Булан-Бажы, Талынның Кичетово, Улут-Хемин Чача-Хал, Токужун Ий, Би-Хемин Сесерит, Бай-Тайганың Таал сууларындан алаң бис.

Чептериниң дарыг чата-лын, байдалы ажилдарың негеп турар ыдыг болгаш өскө-дээ шугуңуңуңуң чата-ларын солунуң редакцияны чер-черде хамзаарышкан ажи-ныч редакцияларын кичири-гейинге киргизген. Негелдең бижик алаң партия, совет, хой-иниң органикаларын, со-лунда парзаттынган болгаш парзаттынган шугуңуңуңуң чүдүрүн кичиригейге ап, оларын пил-биде дарыг ажалдап, хемчег алаңыңын түңнели уламдыктырбай, ре-дакцияже бижир түдөлөдүң.

«Шынның» почтазы январьда

Мадридте ужуражышкын

Мадрид (СЭТА). Европа-га айыл чок чорук болгаш калып амылдарыңа талазы-биле дүңтүрүлүш киржикчи-лерин дүңтүрүлүш талазы-биле ужуражышкын ажи-лы Мадридте дагын элзедэн.

Совет делегациянын башты-ны, ССРЭ-нин аштыкы херек-тер министриниң орашкыны Л. Ф. Ильясов плениардыг ху-жалга түсө чугаалаан, Мадрид ужуражышкынын бодунуң шиптирлестинмедип чечилгелериниң мурнука кирген санааларыңа чугаалажыра, түңнел до-кументин түзүп алырында келгенин ошолдан демдеглэди.

Калыпдан ажилга үчкөдөй берилген, дүңтүрүлүш чорук-туу чарыкчыларынның поли-тикада чоруктуг дүңтүрүлүш хал-лашкынырга. Хельсинкиге чедип алылган дүңтүрүлүш-күннүң дүңдөдөн чок кыл-ар бис көрүдүр дээр ора-дажыкчыларга чурттуңуң, Мадрид ужуражышкынын тай-бының болгаш ажилы чок чу-руттуңуң, дүңтүрүлүш чорукту чарыкчыларынның, ден эргел-ди ажилгыг калып амыл-агыйларынң дараалыг Европа-ла улустарың, меделерине бижыг киргизип совет делега-ция баштын демдеглэди.

Шериг талазы-биле дүңтүрү-лүг чорукту чарыкчыларын-ның болгаш чепселестинмедип дүңтүрүлүш айтырмын бистип кол кичиригейлиге амылдар боду түтүлүгү

Бистин хань бугуруениң-биле алыр, үк конференция-ны чымылдар дугайында Польша Улус Республикасы 1980 чылдың декабрь 8-те киргизген болгаш социалист чурттарың калып кылган шиптирлестинмедип ажилга-херин уламчыларыңа бугуңуң сааларын чедир-гил.

Ол айтыртыг хамзаарыш-тыр амылдарыңа турбууңа бот-тук чарыкчылардан карас чарыкчылар турар бис. Ынча-лажык чок эвон бүгү киржикчи күрүндер Мадрид ужура-жышкынында боттарың ажил-чорудулазыңын кол че-ринге Европага тайбының бол-гаш айыл чок чорукту бижы-лаар дугайында сагын сал-гы, эргежок чутула политик-тиг тура-соруң болгаш хары-скалган көргүрүр болза, шип-тир тымылдан туруп болур дараалыг бугуруениң бис деп, Л. Ф. Ильясов чугаалаан.

ЧАА ИНИЦИАТИВАЛАР

ХОШИМИН. Вьетнамны, Лаостун болгаш Кампучияны дагым херектер министрле-риниң конференциясы Хоши-мин хоорайга доозулган. Ин-дий-Кыдаттын чурттарында байдалын айтырларын бол-гаш үш чурттуңуң сонургал тур-тары дегелг айтырларың анаа чугаалажың.

Индий-Кыдаттын үш чурту-ла байдал амыг үеде калы-птанган-даа артык быжыг, олар Мурну-Чөөн Азияга тай-бының болгаш ажилыңа-ла болуп чорукту хандыры-нык херзеге чугула фактор аларын деп, конференция киржикчилерин хуузе алга-ны түңнел амылдарга чуга-лаан.

Совет Эвондигин, социали-ст өскө-дээ чурттарың, калы-даа каттышкын шимчээшкы-нин болгаш бүгү депилде-лит кижэ төрелгестинин дуза-ламчылыгы даянып алгаш, Вьетнамны, Лаостун болгаш Кампучияны улустарың Пеки-нин Индий-Кыдаттын үш чур-тарыңа улаң хоралкын ажил-чорудулазың чорудуп турар империализм болгаш дегелг реакция-биле сүлзүдөжип алгаш, үлүгдөп турар ажи-нышкының чедип болгаш чечимчиликтезиниң оңтук шавыш-кыны берип турар деп, доку-ментке чугаалаан.

Барыша Керзениң кир-жикчилери күрүчүлериң улаң-тур ажилыңа-ла турарың Мос-квит болгаш ужуражышкыны-нын түңнелдеринге конфере-цияны киржикчилери бедик үчкөдөй берген болгаш Перенд мугулауруңуң декин-көзүңге тайбының, база оожургалыг болуп чорукту хандырыңың улаң турар СЭКП ТК-ның Чингиз секретары, ССРЭ-нин Дүңтүрүлүш Президиумун-ун Ларган Л. И. Бергел-дин чоктаа чача Инчига ач-чорутуңуң үзүндө Дегелг ач-чорутуңуң үзүндө чутула ин-ициативаларың бүрү дегелг турарын алдырдың.

(СЭТА).

Болжорзектин судалы

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

ХӨЙ-НИИТИГЕ КЫЙГЫРЫГ

АНТАНАНАРИВУ. Чепселестиниң дүңтүрүлүш чарыкчылар болгаш калып амылдарыңа талазы-биле дүңтүрүлүш киржикчи-лерин дүңтүрүлүш талазы-биле ужуражышкын ажи-лы Мадридте дагын элзедэн.

Совет делегациянын башты-ны, ССРЭ-нин аштыкы херек-тер министриниң орашкыны Л. Ф. Ильясов плениардыг ху-жалга түсө чугаалаан, Мадрид ужуражышкынын бодунуң шиптирлестинмедип чечилгелериниң мурнука кирген санааларыңа чугаалажыра, түңнел до-кументин түзүп алырында келгенин ошолдан демдеглэди.

Калыпдан ажилга үчкөдөй берилген, дүңтүрүлүш чорук-туу чарыкчыларынның поли-тикада чоруктуг дүңтүрүлүш хал-лашкынырга. Хельсинкиге чедип алылган дүңтүрүлүш-күннүң дүңдөдөн чок кыл-ар бис көрүдүр дээр ора-дажыкчыларга чурттуңуң, Мадрид ужуражышкынын тай-бының болгаш ажилы чок чу-руттуңуң, дүңтүрүлүш чорукту чарыкчыларынның, ден эргел-ди ажилгыг калып амыл-агыйларынң дараалыг Европа-ла улустарың, меделерине бижыг киргизип совет делега-ция баштын демдеглэди.

Шериг талазы-биле дүңтүрү-лүг чорукту чарыкчыларын-ның болгаш чепселестинмедип дүңтүрүлүш айтырмын бистип кол кичиригейлиге амылдар боду түтүлүгү

ЧАА ИНИЦИАТИВАЛАР

ХОШИМИН. Вьетнамны, Лаостун болгаш Кампучияны дагым херектер министрле-риниң конференциясы Хоши-мин хоорайга доозулган. Ин-дий-Кыдаттын чурттарында байдалын айтырларын бол-гаш үш чурттуңуң сонургал тур-тары дегелг айтырларың анаа чугаалажың.

Индий-Кыдаттын үш чурту-ла байдал амыг үеде калы-птанган-даа артык быжыг, олар Мурну-Чөөн Азияга тай-бының болгаш ажилыңа-ла болуп чорукту хандыры-нык херзеге чугула фактор аларын деп, конференция киржикчилерин хуузе алга-ны түңнел амылдарга чуга-лаан.

Совет Эвондигин, социали-ст өскө-дээ чурттарың, калы-даа каттышкын шимчээшкы-нин болгаш бүгү депилде-лит кижэ төрелгестинин дуза-ламчылыгы даянып алгаш, Вьетнамны, Лаостун болгаш Кампучияны улустарың Пеки-нин Индий-Кыдаттын үш чур-тарыңа улаң хоралкын ажил-чорудулазың чорудуп турар империализм болгаш дегелг реакция-биле сүлзүдөжип алгаш, үлүгдөп турар ажи-нышкының чедип болгаш чечимчиликтезиниң оңтук шавыш-кыны берип турар деп, доку-ментке чугаалаан.

Барыша Керзениң кир-жикчилери күрүчүлериң улаң-тур ажилыңа-ла турарың Мос-квит болгаш ужуражышкыны-нын түңнелдеринге конфере-цияны киржикчилери бедик үчкөдөй берген болгаш Перенд мугулауруңуң декин-көзүңге тайбының, база оожургалыг болуп чорукту хандырыңың улаң турар СЭКП ТК-ның Чингиз секретары, ССРЭ-нин Дүңтүрүлүш Президиумун-ун Ларган Л. И. Бергел-дин чоктаа чача Инчига ач-чорутуңуң үзүндө Дегелг ач-чорутуңуң үзүндө чутула ин-ициативаларың бүрү дегелг турарын алдырдың.

(СЭТА).

Вашингтонун, Пекинин болгаш Токионуң аразында улам оңтук ораң дайызырак харылаалар, оларын мил-дарисч планнары денвексээр дүңтүрүлүш байдалы хандалып ороор. Ол байдалдар «совет шери кыжынышкыны» дугайында шуугаалың—дүңтүрүлүш чорукту чарыкчылар, куштериниң декин-көзүңуң империализмге ажилгыг кылдыр эскертп сорулгалыг мерген калжарлыгың-дыр деп, документке демдеглэди.

«Индий океаны болгаш Перенд мугулаурун тайбы-нын зоналы» болуп дегелг АКШ шериг база-ларың чектилерин Лос-Анжелес ордулукта, Оманда, Бахрейнде, Кенияда, Сомалиде, Египетте база тургузуп тура-рып демдеглэди.

Индий океаны болгаш Перенд мугулаурун тайбы-нын зоналы» болуп дегелг АКШ шериг база-ларың чектилерин Лос-Анжелес ордулукта, Оманда, Бахрейнде, Кенияда, Сомалиде, Египетте база тургузуп тура-рып демдеглэди.

И. ГАНДИНИН МЕДЕГЛЕЛИ

ДЕЛИ. (СЭТА). Ядролук чепселестиниң алыр чуту-га Индия эвон, харын-да өскө чурттарга айылдыг болуп деп, премьер-министр Индир Ганди «Силие мориң герала» соуга интэрвю-нуңга меделэди. Ядролук чепсе-тиң калың-даа чурттуңуң, амы-рыңа улаң бис, ол талазы-биле бистер Пакистан-биле чар-жың күөсөдөй турар бис деп, ол онзалал айткан.

Японияны, Австралияны аразында шериг талазы-биле калып амылдарыңа план-нарың болгаш мынлыг шериг бөлүгелешкениң дегелг дүңтүрүлүш чорукту улам чидилгендеринге чедир алаар деп меделэди.

Барыш таламы чурттар Ин-дия чүгө чогуур хүндүктө-биле өрбөдөн турарың деп, ол солунуңуң амылдарыңа Индир Гандини харылаалы болза: «Ол дээр, черде биздиниң айтырмың-дыр. Бистин хамза-арышпс чорудуука барын таламы күрүндер таарымчын турар-дыр ийиң».

Калып амылдарыңа шим-чээшкының дөңгөшкө премьер-министр бедин-биле үнелэди. Ол шимчээшкыны киржикчи-лер күрүчүлериң аразында маргалаалыг чакым айты-рылар тургузаар. Ынча-лажык дегелгге тайбының кам-галаары мыншыл кол айтыр-гаш талазы-биле бир эп-сет-кылдыг бис деп, Индир Ган-ди айткан.

БУРУУ ШАПКАН

САН-ФРАНСИСКО. Сальва-дорун күшүлүз эскертеринге улам күшүлүз ораң калжар-лашкыны, чача дугаалар им-периализмге дегилдеңизге америк хөй-иниңиң улаңгы-лыкшының массалыг чыс-каалың «Сальвадордан хуу-лар мралдыр!» «Хунтага америк шериг дузаалыкчын чок кылдыр!» «Төп разведка эргелди, Сальвадордан үнүп чор!» дээр лозунг-биле Сан-Франциско хоорайга бол-за. Эрге-чатырмың эжелеп алган аяктарга бос-чепсек бээрн Визингтонун күшүл-дөрн бээрн митингине чүс чутулааларың карган, килеңик буруу шапкан.

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электрораклар заводунун бир цегинде. Ол бу-дургуениң продукцияны СССР-де, ГДР-де, Венгрияда болгаш Чехословакияда кал-ба-биле амылап турар.

ВТВ—СЭТА-ның фотоу.

Айтырыңар, харылап берээл

ДУРУМНУ САГЫЫР

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электрораклар заводунун бир цегинде. Ол бу-дургуениң продукцияны СССР-де, ГДР-де, Венгрияда болгаш Чехословакияда кал-ба-биле амылап турар.

ВТВ—СЭТА-ның фотоу.

Айтырыңар, харылап берээл

ДУРУМНУ САГЫЫР

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электрораклар заводунун бир цегинде. Ол бу-дургуениң продукцияны СССР-де, ГДР-де, Венгрияда болгаш Чехословакияда кал-ба-биле амылап турар.

ВТВ—СЭТА-ның фотоу.

Айтырыңар, харылап берээл

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электрораклар заводунун бир цегинде. Ол бу-дургуениң продукцияны СССР-де, ГДР-де, Венгрияда болгаш Чехословакияда кал-ба-биле амылап турар.

ВТВ—СЭТА-ның фотоу.

Айтырыңар, харылап берээл

ДУРУМНУ САГЫЫР

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электрораклар заводунун бир цегинде. Ол бу-дургуениң продукцияны СССР-де, ГДР-де, Венгрияда болгаш Чехословакияда кал-ба-биле амылап турар.

ВТВ—СЭТА-ның фотоу.

Айтырыңар, харылап берээл

ДУРУМНУ САГЫЫР

Булдургуени специализас-таар болгаш кооперастаар та-лазы-биле дуржулгага дүң-түрүлүш амыг үениң машина-ларынң болгаш дери-херексе-лериниң 350 хендириниң бол-гаш ЭДЧ келгилериниң чур-тарга бугуру берип турар. Көдүртүр-транспорт техника-зың бугурулгези үк республи-када шалып темп-биле хөгжүп турар.

ЧУРУКТА: Софиниң «Сре-ден» деп мото-электр

Экин эдерер

КЕЛИН КЫСТЫ АЛГААРЫ

Делегейин бүгү улаустары аас чогаалдыг. Бистин тыва улус база-ла узун төөгүдүгү, дүйнө жарыгы аас чогаалдыг тургускан. Ында чоңун эртен төөгүдү, аас-кежик, тайбын амырал дээр демисея, чагай сүзүлсө, чачыларды уран оор-хавирге чуруттунуп, оон шын, чөптүгү чорук дугайында чырыктыкы күзгүдөй болгон кижилер, нийтиксел, өртсөмчөй, бойдус дугайында бодалары сынчык.

Тыва аас чогаалында хоочун жанр — алга-йөрөөр болур. Алгаары кула дүңкөсө кулага көдүргөндө, дун уруг төрттүңкөсө, чаа өг тиккөсө, чаа кавай чааанда, уруг бажыны дүтүн кырганда кылар.

Алга-йөрөөрүнүн бир делегей хевир келин кысты алгаары болур. Кула дүңкөсө оза караш, аяныг сөстөр-беле йөрөөр турган. Кула дүңкөсө чеге болур бу алга-йөрөөрлөт-бүлө туткан анык кижилерини саткы-сеткилге уту-тургускан арга, олардын найыраалдыг, аас-кежиктиг тургускан дүңкөсө болур. Ол кышкы келин бээ, куттуну-оо, оолдун төрөлөрүнө кышкы турбазы, оларын-биле чыгыс куту келжикчирини дег оок болуун дээр сеткил-беле кылар.

Келин алгаары кула дүңкөсө лаартаанда болур. Ону оолдун төрөлөр кылар. Уруг кулага кеткен келин-биле бажыла дуулаалык (баштагы) ужулбайн, боуунун төрөлөрүнө улеттирбешкен, өңдөн үңгөсө, оолдун ада-иези-ни өңөсө чоруттар. Ол өгө каткы-хөг, оон-тогдла-биле келдирер. Оңун аянык оолдун аяныктын азы аяныктын төрөл болур ным таланы-биле уугу эр кижин оларур. Уругун өгөсө чалаш, ширекке олуур-каш, демги кырган аякка сүт куткан, оу ас калак кырыга салгаш, кенинге ийи холдоп сунуушкан алгаар. Иа-рээте хөй ажы-төлдүгү, кадык-чагай, хөй малдыг, эт-септиг, өш-өөрүт болуун күзөөр, чы-жээ.

Дөңгө тикер өгдүгү болуун, дөңгө чалаар малдыг болуун. Кырган-ачам дикир кызым, огулум көвөй болуун. Эңтиг найыраалдыг, эңтиг-өөрүтүгү чорун. Төрөөн куртуун күжү, дери каастагы, төөгүнүчү мөмү адим-чолу каастагы!

Келин кыс аякты баа-ла-ла хөй холдоп алган. аянык оолдун аяныктыг сунар, демги баа-ла-ла аянык, болуун йөрөөрлөт чугаалаар. Делегейин чөзө дег каас болуун, тал аяныкты бууду дег шыртай болуун!—дээр, оон-лаа өскө. Йөрөөр дооскан, аякты дөңгө сууар. Уруг алган, мөргөш, дарааныла оолдун өңөсө сунар. Ана алган, баа-ла-ла алгаар.

Санин четес малдыг болуун, ияры келин көзгөрүлүг болуун. Уугу эдөөн уруг-дарын чаа баскын, уаган чиргалдыг, үзүн ныздыг болуун. Сээр малды көзгөрүлүг болуун, саткан сугу-сала

Монгу-Тайгада бажы Светлана САЛЧАК чыгып, диннап бижээ.

ХИВАКОАНЫҢ ТАНЧЫЧЫЛАРЫ

Бубада танчы билбес, танчылаас кижик чок, биче чаштардан буурул баштыг кыргандарга чедир танчылаар. «Музыка диннап билбес кижик танчы билбес, а танчы билбес болза куш-ажыл кылыр берге» деп буба улус чугаалаар. Ычтанган танчыны бубада спорт деп санаар.

Эртен чылдың октябрь 10-ла Гавана хоорайнын эң өкө өредилдиге ортук школадын уушкуну Хивакоа болгон оон чогууда дытталыла чөдөрлөнгөн болган. Ол уушкуну төрөлөр комитети болгон шөптөн турар фабриканын уушкуну организастаан. Кечкенин эңне бичилер ажыктан. Мында бир солун чүве Бубада школанын бирги класкына 5 хар четкен уруг кирер. Школадар танчыла турда, кижик кайтар. Национал танчыларын, нарын ритмдерин олар чагыс кижик дег күүсөдүр.

Ол-ла кечке чапсар аразында танчы залына Хивакоа аныкчыларын 3 харыг чаштарын чаштар кедирин алган аккелдирер. Музыка ойнап эгелдөөгө, демги чаштар ада-иези-биле кады танчылап турган. Кезек болгонда демги чаштар көзүлбейи

арган. Соонда соңуурап айтырышыкка, кубалар тургаларын бичилдирген эгелдөө танчыга өөрдүр. танчы залында уруглар театрларынга неделада ийи-үн катан уругларынга музыканы диннадыр улус бөө-тур. Ада-пелери кечкө 8 шапка чедир уругларын танчылааткан. бажынарына апарып калыкан, чамдыктары катан кээп, орайга чедир танчылап турар. Кубанын казы-лаа провинцияларынга чорутта чону танчылаарына, ирларынга дыка мыак, ынчалла-лаа Хивакоанын танчычылары—уугу, аныла чок танчылаар кижилер биске утулдурбас болуп арктан. Хивакоа чүлө ол турист суур-жугаштын аясы, долгандыр чок-камынын чону шүптү кээп танчылаар. Оларын аразында агрономдар, саначылар, атт, ишек кадыкчылары дээр чөдөр кымырар чок дээр.

Октябрь 19-та Чита обла-дында туристер-биле кады «Нептун» байыраалын белеткен, Хивакоанын бүгү чурт-тагылар-биле Агаант океанга бажылашкан бис. Ол-ла хүн Гаванын куруне уни-верситетини студенттерини биске танчыла оларар айт чарыкын организастаан. Ча-

рыш ады мунарына Эркин районын Нарын туртутт Гри-ша аяныгыр, кашпагай бол-ган. Кубалар айт мунарына ынак, чүтөн, чүдари бистик кылып турарымыс-биле дөмөй, сыдымын бичи кештен ууш-тап, кылып алган болур. Чи-гир плантацияныла, кайла-лаа специалистер айттарын мууулапкан, ажыл кыган, черин хемчөгөн, ферманын иктерия бөлүп чорутуу бол-дулар.

Хоорайлар, суурлар чагай-жылдыздын чорударда билин айттарын ажыгаш турар, ле-пугаттар бөлүктөрүн айттарын үлөп калы. Ол депутаттар дамаарышкан акруттарын келжикчиринге суурлар аразынын оруктар кымынын чагай-жылдыздын харылаар-ры-биле хувап калы. Ичан-ган аныкчылар, тарачылар кур уушкунга чөдөрлөнгө кургай берген сипенин, онд берген чечетерин уугу кезип, арыгдал каалыкан, чаа үренин чыгып, чечетерин уугу олурун чорут турар. Ичан-ган ол чөдөр кургай, куу чаштар, онд берген чечетер, оруктар кымында өңгөр боктар чыдарын чөдөр кижик көрбөс.

Хивакоа бир воскресне кечкээндө делегейин бүгү

«КӨЖЕГЕЛЕР»

Чаа шии

Тыванын хөгжүм-шини теа-тринин репертуры байлаа. Ында тыва чогаалчыларын шилерин болгон орус дылдан олуурган солун, чаа шилер арбын киргизиле. Оларын хөй кезин көдөңгө ажыл-иш-чилерин уугу соңуурап-биле көрүп танчылашкан. Ылангыч У. Гадибековтун «Аршин-Мал-Алан», К. Санык-оолдун «Былалар-Тургу», В. Серен-оолдун «Сөөкөңгө» чечетели турда деп шилерин көрүктү-лөр эи соңуураган.

Улаа-лар-ла чаа-чаа шилерин көрүп кээп турары өөрүчүгү. Ол дээрге шил бичик-чилерини, анык салгалдыг көмөкчү турары-биле, хоочун-нарын болгон чалыкчыларын кызым-кайы, чогаалчы бир демги ажылы-биле тайылбыр-латтырар. Ам база бир чаа шии — М. Воробьевтун «Көжөгелер» тыва дылда кестүп келди! Ында бир кол-хостун, көдөң суурун амыд-ралын көрүзүп, чамдык кижилерин аажы-чанында тепсе-терин сойгалап илердип тур-

арган артист С. Ооржак, айт ажаакчы Кузьманы М. Ча-лаба, бажы Егор Макары-чынын олоон Х. Ширин-оол. Мотра каалыкы олоон Е. Ке-дебилай ойнап турар. Олар болгон өскө-лаа артистер ро-ляларын көрүктүлери сетки-саткын хазыа тууда бээр, со-лун болгон бузурчиг кылдыр ойнап туралар.

ЧУРУКТАРДА: бажы Егор Макары (артист Х. Ширин-оол) биле айт ажаакчы Кузьма (М. Чаалаба) уура-жып чугаалажы туралар: шииде бөлүк кижикчилер оюн үзүшкө.

Сөзү болгон фотолары В. КАРА-САЛДЫ.

СТУДЕНТ АМЫДЫРАЛДАН

НЕМЕЛДЕ АЙТЫРЫГ

— А. С. Пушкинни кандыг шүтүлгөдөй көчмөч кандыг? — «Бегеги! Оңгенин, чы-м!» — «Хүрөй айтты!» — «Адыр!» — «Хүрөй айтты!»

БИЖИМЕЛ АЖЫЛ ҮЗИНДЕ

— Сой, силер жокаларын кылдырарыңар чон кочугу доң-гайып алган олуурлар ол?

БИБЛИОТЕКАГА

Студент чаа бижилди алган помуче көрүп алган тура мында дээр:

— Муриадикан-дыр мен. — Чандаа муриадикан дээр.

Ш о о д у г л а р

ЫЯТКАНЫВЫС

Он беш тонна ишкыр уугу доккарадан бөзөнү сөөртүр маанига солорка кууду адыр дээр чөдө бердире. Демки, хуудан кууду бе, азы шлангы-биле аксытар бе деп чугаала-лашкан, шлангы-лаа эки боор динтишкен. Машинаякты док-каар чанынга, чаныс чөдө чоок тургускан, шлангынын био-ужун уугу доккарада солорка-же суккаш, өскө ужуудан со-руу эгелдөөсө. Чандаа кады-мыс, шлангы болдуус. Астар ишти шугу солорка доган, дүкүртүтүп, каккырткын, аастарымыс аштан, чөдөр, ту-рувуста, заправщик Кызыл-Уруг маван келди.

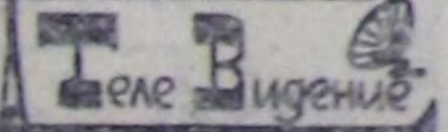
— Доладуру алдыкчы бе? — Чандаа кадымыс.

О Н А Л Д Ы

Ачага дуулажып, хөй ка-даржы турган Сергей: — Ачам сугаа мөңгү он ал-дым бар, оу мөңгө экеп бер-рин бар, акый—деп дикээр-де, сикээр мөңгү дээр, ол-ла болгай, он алдым кезек эди-дээр чүдө деп иштине өмүрлөй бердим. Аалдар аразында суг сөөртүп хал турарга, оружк чүдү-лаа таваржыр-ла чүс болгай.

— Силерин олуур Сер-гей маван он алдым бар, экеп бер дээрге келди.

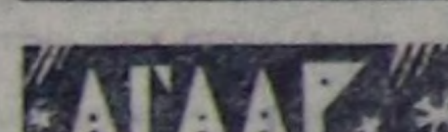
Редактор В. С. ШАРОВИЧ.

ЯНВАРЬ 31-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00—«Ус». Информастыг программа. 8.40—«АВВГД-аар». 9.10—«Ада-иелер, силерге». 9.40—«Эки бараанарын хөйүн». 10.10—«Бистин ады-мыс». Совет Эвелеки. Чөдө-бикс обастын урак чүдө көктөктөрүн киржикчилер-биле программа. 10.45—«Мону шылдар силер». 11.35—«Спорт-дотуну» 5-ки тиражи. 11.45—«Тилекиңиз». Фронтун өн-күктөрүн клубу. Ленинград камтаалык киржикчилерин ужурашканы. 13.15—«Чуңу номчуруда». 14.00—«Бөгү делегейде». 14.15—«Бар-лаа болза, бузурчиг аясы». Про-фессор С. П. Каппа эрттер. 15.20—СЭКП-ин XXVI съез-динге. Өндүр уугу номун аршынар. 9-ку фильм—«Ху-ла харысалаа». 16.20—Х. Биланко. Арфа биле класикте бирги концерт. РСФСР-ин анык хууду алганы дээр, тургустарын мурундан өөрүч-чигерини илереткен, соци-алист Куба экономика, култура таланы-биле моон-лаа сөңгар улуг-чедикчи-неринг болуун күзеп, на-йыраалын сөзүп тутканар.

Н. ТЫРТЫН-КАРА.

Республикага бүргөп, азыр, чамдык чөдөргө быскай-дар чаар. Соңу-барын чүк угалымынның хат секунда-ла 9—14 метр чедер. Агаар дүңө 36—41, хуудус 30—35 градус соор.

Кызыла бүргөп, азыр, каал турар булуттар, дүңө быскайлар, чогуу хуудус, аас агаар болур. Соңу-ба-рынын чүк угалымынның хаттын секундада дүргөс 3—14 метр чедир күштөлөр. Агаар дүңө 39—41, хуудус 30—32 градус соор.

ЯНВАРЬ 31-ДЕ

«НАПЫРАЛ»: «Васильев алышкыр» 10.00. «Шинч чорукту уруун» (2 сериалы) 11.30, 14.30, 17.30, 20.30 ша-ктарла.

«ПИОНЕР»: «Туттурбас өлжөн ичегилер» 9.50, 11.30, 13.10, 14.50. «Дилгирин ая-намы» 16.30, 18.30. «Емелья-Пугачев» (2 сериалы) 20.30 ша-ктарла.

«ВОСТОК»: «Дээдигениер аразында» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) ша-ктарла.

«ЕНИСЕЙ»: «Россины ак хары» 19.30, 20.30 (узаткан) ша-ктарла.

Пассажирлорниң кичээнтейинге

Кызыл — Абган — Сомпа-латинск — Ама-Ата — Фрунзе аразында пассажирлер аргы-тыгар баштайт рейс 1981 чылдын февраль 4-тен эгелдөө. Кызыл аэропорту динна-дып тур.

Ужуушкун неделада үш удаа—понедельник, среда, пятница хунерде болур. Кы-зылдан 11 шакта (Москва-ны-биле) ужулуп үнөр. Авиабилеттерин хоорайнын агентстволарда баш буруттар садып турат. Тел. 2-43-01, 2-34-10.

Хуудуугу пассажирлер, Ор-таакы Азиянын чыгыг чөдөр-инге баарычче силеринг аэро-порт чалап тур.

ТЫВАНЫН Куруне филар-мония эстрада уран түтү-лүн Ленинград хоорайда мас-терскыкчине өөрдөп чорууда-ры-биле хореография таланы-биле салым-чаванын аймак-тарын конкурузун эрттерери чарлап тур.

Конкурсту 1981 чылдын фе-раль 3-тен 6-га чедер филар-монияны бажыныга үш эл-чегит эрттерер. Күзүлгилер билдирешкен кижер.

● Согушаны хаарга а-дынымача сарыгымар өн-чүгү апарып баа өрттөмөзүн дээр бопса, ону кымыл-тас-ла-тангыга бөрөп алыр.

● Удурей аржыла улам-

ХЕРЕК АПААР БОЛЗА...

пас. ● Кылымал торгу пөстүн кескен кыдыгары доран-ны дыралып, удамыналып эге-

лээр. Ону ынчалбын дээр билин баш ууш ийилин каан чилдиг хачы-биле кээр херек. ● Аажок хирленген ак ал-

гыны бөзүн-биле өттүрүп каан картофель далганы-биле аштан арылаар: алгыны ол кадык-биле ыак чаар, оон кадыктыр болтар ууштап, сикити, дырап аштар.

ТОЗАНДАЙ АШАК

Тыва улустун тоолу

Шыян ам, эртенгинин эрте-ниде, бурунгулу мурунла, шат-төңү жаз бүдүп турар шалда, тозан шилги иштетк Тозандай деп кижик чурттап чоруйн. Доңдай, Чандай, Дендай, Шаралай деп дөрт олду дөрт хемин асылда чурттап турар чүдөн ирин. Бир-ле катан Тозандай анык тозан шилги нозун каларын ораан чурт ирин. Изын кы-ларын чорутууга, адым баштыг Амурга-Кара-Мангыс кээп-тир. Демги Мангыс турган: — Сени чир дээр келди!— дээрге: — Амы-тымн өршөз көр, тозан шилги нозун чип көр — дээр.

Мангыс турган: — Сени болуун-ла чипсе, тозан шилги нозун кажан-даа чирин бөлөн-дир — дээрге, ашак турган:

— Чаа, кайтар боор, чир-де болган-дыр силер. Мээ эгемге кадык-лаа кай-демп алымы болбас чүс. Дуу тур-ган хемин асылда Доңдай деп ичкеле болот доңгурак бар, ол дикчир. Ону барып ачылап ал — дээрге. Мангыс Доңдайга чөдө берген: — Доңгурак ачылап чор мен, Доңдай — дээр. — Доңгуракты канчаарын ол — дээр. — Тозандай ашактын ээлин кезип чийи дээр — деп-тир. — Доңгурам барын бар-ла. Биз арай дыммастай берген. Дуу хемин асылда Чандай деп ичкеле чаным бар, ону ачылап алган, оон-биле ча-ным ал — дээр. Ол Мангыс Чандайга чөдө берген. — Чанын ачылап чор мен, берем — дээр.

— Доңгурак чаным алган, кайтарган ол? — Тозандай ашактын ээлин кезип чийи — дээр. — Мээ тергенин кадык-лаа амант сөөртүп шылаас. Доо хемин асылда Шаралай деп ичкеле сарыг шокар аы бар, чаныс ол-ла ууш сөөртү чүс. Ону барып ачылап ал — дээр. Шаралайга чөдө бер-ген. — Сарыг шокар адым бөбү: — Мээ адымын канчаарын ол? — дээр. — Чандайын чанымын алыш дээр. — Чанынны канчаарын ол? — дээр. Доңдайын доңгураан чаным алыш дээр — дээрге: — Доңгурак чаным алган, канчаарын ол? — дээрге: — Тозандайын ээлин кезип чийи дээр. — Адым бар-ла чүс

ажылдаш келген, дүүн кечкө салыпкан мен. Аал артында харагынын хоуда барган боор, аажы-чанын билбес киж-жө олган-доңкуу кочугу мал чүс, туралда чанынга чөдө берген хай-хай дээр олкан конуг дүрген ажыгыр чары-кы буудулан кадым барып ту-туп аар сен — дээр. Мангыс чөдө берген Шаралайын чанын сугар кочугу дүрген ажыгыр чарыкы бууду-лан хазы барып турал орта, мерселени келген адым бажы болдирин орта таварыштыр төсөр орта, адым бажы адырын чаштай берген, ол адынын амы-тымн аргалды турган, мичаар өлүргө-дир эгелдөө. Тозандай ашак-дээ тозан шилги пазыа кадырлы, оон ол чиги чир — чурттап чоруй барып-тыр со.

О. ДАРЫМА

дынан бижээ.

Редакциянын адреси:

Кызыл, Шетинки-Кравченко куудучу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторун 2-24-63, редакторун оралдыкчыларын 2-25-24, 2-31-75, секретарын 2-23-35, секретарын 2-23-35, партбю-жы амырал болгон совет туртуу килестерин 2-37-13, аргалады килестерин 2-31-75, култура килестерин 2-23-54, аажы ашак-агы килестерин 2-21-47, култура килестерин 2-31-75, чага килестерин 2-41-27, информация килестерин 2-20-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, солун калбей барганла 2-32-75 телефондо долтар.

Тираж 17866. Чыгыс № 60. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР